

Підвищення економічної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів у ринкових умовах

Постановка проблеми та її зв'язок із науковими та практичними завданнями. Однією із основних характерних ознак ринкової економіки є наявність постійного розвитку продуктивних сил та об'єктивна необхідність у відповідному розвитку виробничих відносин. Внутрішньогосподарські відносини у середині професійно-технічного навчального закладу (далі ПТНЗ), його освітній менеджмент, знаходяться під постійним впливом факторів зовнішнього ринкового середовища. Сучасний економічно ефективний, конкурентоспроможний навчальний заклад має бути готовим до ринкових змін в економіці та окремих її секторах, зокрема ринку праці, а також до проведення конструктивного діалогу із соціальними партнерами – роботодавцями. Отже, *науковою проблемою*, яка розглядатиметься у межах цієї статті, є обґрунтування необхідності постійного підвищення економічної компетентності керівників ПТНЗ. *Практичним завданням* є організація надання методичної допомоги керівникам ПТНЗ щодо розв'язання зазначеної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблеми. Проблемам інтеграції освіти в інноваційну економічну систему приділяють значну увагу російські вчені Л.С. Драганчук, В.В. Комаров, Ю.П. Куликова, Н.И. Литвина, та ін. [2, 3, 5].

Різним підходам щодо професійної компетентності керівників ПТНЗ присвячено праці вітчизняних вчених: Г.В. Єльнікової (адаптивне управління професійно-технічною освітою – (далі ПТО), В.І. Свистун (управлінська компетентність керівників ПТНЗ в умовах ринкової економіки), В.С. Болгаріної та В.А. Григор'євої (культурологічні аспекти управління ПТНЗ), Л.М. Петренко

(розвиток інформаційно-аналітичної компетентності керівників ПТНЗ), Т.Ю. Чернової (освітній коучинг у розвитку професійної компетентності керівника ПТНЗ) та ін. [1, 4, 7, 8, 10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Незважаючи на досить значну кількість наукових розробок щодо адаптації галузі освіти, зокрема ПТО, до умов ринкової економіки та напрямів підвищення різних аспектів управлінської компетентності керівників ПТНЗ, за результатами моніторингового дослідження більшість керівників державних ПТНЗ виявляють небажання або неготовність до трансформацій через недостатню економічну компетентність. [6].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою написання статті є обґрунтування необхідності постійного підвищення економічної компетентності керівників ПТНЗ та надання рекомендацій щодо практичного розв'язання цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управлінська діяльність керівника будь-якого рангу, який працює у різних сферах національної ринкової економіки, вимагає володіння досить широким колом компетенцій, сукупність яких складає управлінську компетентність керівника. Серед вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків-управлінців поняття «компетентність» досить поширене та має значну кількість визначень, у тому числі: «вимоги до компетентності... є тим професійним мінімумом, якому мають відповідати працівники, які займають конкретну посаду чи претендують на неї» [9]. Економіка є наукою про раціональний розподіл ресурсів: матеріально-технічних, трудових, інвестиційних, інформаційних, інноваційних, фінансових, природних, ресурсів часу тощо. Вдале розпорядження ресурсами та

потенційними можливостями навчального закладу є необхідною складовою управління конкурентоспроможністю, стимулюванням його розвитку, а також основою оперативного, тактичного та стратегічного планування навчального процесу. Тому економічна компетентність керівників ПТНЗ, тобто володіння необхідним мінімумом економічних знань, є базовою основою управлінської компетентності керівника ПТНЗ в умовах ринкової економіки.

Економічна наука складається з багатьох галузей, отже економічна компетентність керівника ПТНЗ має охоплювати ті з них, які є необхідними при здійсненні керівництва сучасним ПТНЗ. На нашу думку, при здійсненні керівництва ПТНЗ директору закладу необхідні знання основ у таких галузях економічної науки як: державно-правове регулювання, економічна теорія, фінансова діяльність установ, маркетинг у освітній діяльності, казначейська справа, основи фінансового менеджменту, документування фінансово-господарських операцій (рис. 1).

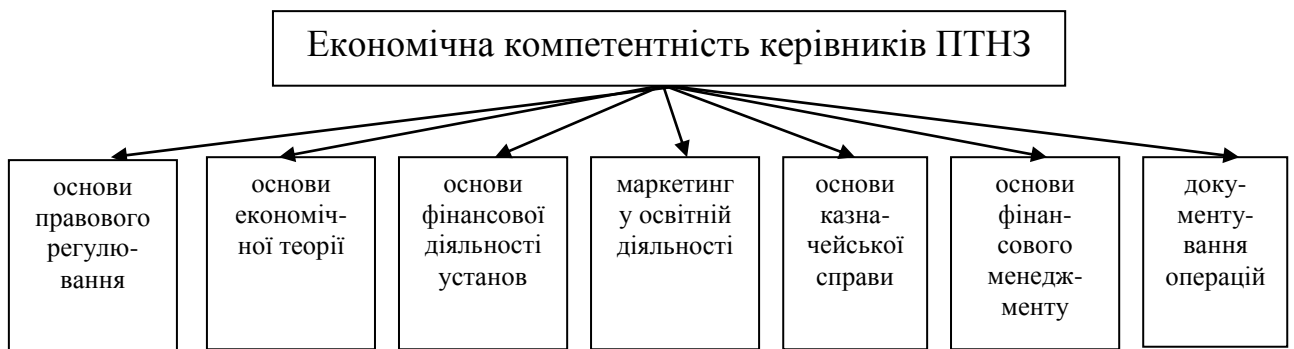


Рис. 1. Основні складові економічної компетентності керівників ПТНЗ

Штатним розкладом навчальних закладів передбачено відповідні фінансово-економічні служби та відділи, у яких працюють спеціалісти з фаховою економічною освітою. Тому, звичайно, до посадових обов'язків керівників не входить досконале володіння економічними знаннями. Разом з тим, вважаємо, що здійснення керівництва у ринкових умовах передбачає

створення сучасного конкурентоспроможного, здатного до інноваційного розвитку навчального закладу, вимагає ведення рівноправного діалогу із соціальними партнерами. Це важко здійснювати без чіткого розуміння тлумачення основних економічних понять та знання дії ринкових законів розвитку суспільства, регіону, галузі тощо.

Зважаючи на обмеженість вільного часу керівників ПТНЗ щодо опанування основами економічних знань вважаємо за доцільне здійснювати науково-методичний супровід за допомогою навчально-методичного посібника: «». У посібнику керівникам ПТНЗ пропонується надати відповіді на тестові завдання за означеними галузями економічних знань. Наприкінці посібника надаватимуться відповіді на тестові завдання для самоконтролю.

Відповідно до зазначених вище складових економічної компетентності керівників ПТНЗ за своєю структурою посібник має сім тематичних підрозділів. У першому підрозділі надаються питання щодо основ законодавчого регулювання діяльності ПТНЗ, зокрема їх фінансово-економічної діяльності відповідно до Закону України «Про професійно-технічну освіту». Наступний підрозділ посібника присвячено питанням основ економічної теорії, а саме таким поняттям як: «економіка» як наука, ознаки підприємства та підприємницької і виробничої діяльності, форми власності в Україні тощо. У підрозділі «Фінансова діяльність установ» тестові завдання охоплюють питання сутності грошових коштів у навчальному закладі та права розпорядження ними, порядку відкриття рахунків в установах банків, цільовому призначенню банківських кредитів.

У тематичному підрозділі «Основи фінансового менеджменту» сконцентровано питання щодо визначення термінів «система» та «системний підхід», пропонується знайти вірні відповіді на запитання: що є основною

метою управління; у чому принципова різниця між стратегічними і тактичними цілями управління; у чому полягає сутність розробки плану роботи на навчальний рік; які є форми розробки та запровадження управлінських рішень у навчальному закладі та у чому полягає різниця у їх застосуванні; у чому різниця між перспективним та поточним фінансовим плануванням у навчальному закладі. Окрім того, пропонується знайти вірну відповідь щодо характеристики таких понять, як: «інвестиції», «фінансові інвестиції», «інвестиційна діяльність».

Необхідність постійного підвищення маркетингової компетентності керівників ПТНЗ обумовило внесення до тестових завдань посібника такого підрозділу як «Маркетинг у освітній діяльності». З точки зору авторів важливим є знання керівниками ПТНЗ відповідей на такі питання та орієнтування у таких поняттях як: маркетинг освітньої діяльності, реінженіринг, інновація в освіті, педагогічний управлінський консалтинг, ринок освітніх послуг та сегмент ринку освітніх послуг, директ-маркетинг, конкурентоспроможність освітніх послуг. А також: що являє собою маркетингова інфраструктура, фандрейзинг, зв'язки зі спільнотою, та які управлінські дії об'єднує розробка комплексу маркетингу освітніх послуг і що розуміється під розширенням об'єктів діяльності навчального закладу і його перетворенням у багатогалузевий комплекс.

Тестові завдання, передбачені у навчально-методичному посібнику розраховані, переважно, на керівників державних ПТНЗ, які отримують бюджетне фінансування. Це обумовлює необхідність знання основ казначейської справи. Керівництво навчальним закладом також пов'язане з перевіркою та підписанням значної кількості внутрішньої та зовнішньої документації розпорядчого, констатуючого, накопичувального, планового та звітнього характеру. Отже, у посібнику надано тестові завдання для

самоперевірки директорами ПТНЗ знань щодо прав підписання та збереження господарської та фінансово-економічної документації.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Володіння основами економічних знань є необхідною передумовою здійснення керівництва ПТНЗ у ринкових умовах. Навчально-методичний посібник, який містить тестові завдання щодо знання основ економічних знань, є допомогою для керівників ПТНЗ при здійсненні економічної самоосвіти та самоконтролю економічних знань. Подальші дослідження у напрямку підвищення економічної компетентності керівників ПТНЗ пропонується здійснювати на підставі тісного контакту між науковцями лабораторії управління ПТО Інституту ПТО НАПН України, зокрема фахівцями економічного профілю, та управлінцями-практиками. Вважаємо, що для подальшої плідної співпраці доцільним є здійснення оцінювання директорами ПТНЗ необхідності застосування у практичній управлінській роботі економічних знань щодо кожної із галузей, наведених у посібнику, а також повноти охоплення питань у розрізі кожного тематичного підрозділу.

Список використаних джерел

1. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: Кол. монографія /Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. /За загальною редакцією Г. В. Єльнікової. – Чернівці: Технодрук, 2009. – 572 с.

2. Драганчук Л.С. Об экономической природе современного образовательного продукта / Л.С. Драганчук // Экономика образования : научный журнал. – 2011. – № 6 (67) ноябрь-декабрь. – С. 4-19.

3. Комаров В.В. Современная экономика образования / В.В. Комаров, Н.И. Литвина // Экономика образования : научный журнал. – 2011. – № 6 (67) ноябрь-декабрь. – С. 90-98.

4. Комуникативна культура суб`єктів навчально-виховного процесу ПТНЗ: методичний посібник / [В.С. Болгаріна, В.А. Григор`єва, І.Л. Донченко та ін.] ; за ред. В.І. Свистун. – К.: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2013. – 117 с.

5. Куликова Ю.П. Интеграция современного российского высшего образования в инновационную экономическую систему / Ю.П. Куликова // Экономика образования : научный журнал. – 2013. – № 1 (74) январь-февраль. – С. 39-52.

6. Напрями оптимізації державної політики в сфері розвитку трудового потенціалу України: аналіт доп. / О.О. Кочемировська. – К.: НІСД, 2013. – 38 с.

7. Петренко Л.М. Теоретичні аспекти інформаційно-аналітичної діяльності керівників професійно-технічних навчальних закладів / Л.М. Петренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.znate.ru/docs/index-22563.html?page=4>.

8. Свистун В. І. Трансформація управлінської компетентності керівників ПТНЗ в умовах ринкової економіки / В.І. Свистун // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 39: збірник наукових праць / за ред.. Д.Е. Кільдерова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2013. – С. 182-187.

9. Сырятов Н. Внутрифирменные профессиональные стандарты как основа функционирования системы управления персоналом предприятия / Н. Сырятов // Менеджмент сегодня. – 2002. – № 4. – С. 28-33.

10. Чернова Т.Ю. Освітній коучинг у розвитку професійної компетентності керівника ПТНЗ / Т.Ю. Чернова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 39: збірник наукових праць / за ред. Д.Е. Кільдерова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2013. – С. 237-243.

Резюме. У статті автором доводиться необхідність постійного підвищення рівня економічної компетентності керівників ПТНЗ в умовах ринкової економіки. Трансформацію економічної компетентності запропоновано здійснювати за допомогою навчально-методичного посібника, що містить тестові завдання з основ економічних знань у розрізі різних галузей економіки. Наведено шляхи подальших теоретичних досліджень та практичного запровадження отриманих результатів.

Ключові слова: економічна компетентність, керівники ПТНЗ, ринкові умови, навчально-методичний посібник, тестові завдання.

Юлия Палькевич

**Повышение экономической компетентности руководителей
профессионально-технических учебных заведений**

Резюме. В статье автором доказывается необходимость постоянного повышения уровня экономической компетентности руководителей ПТУЗ в условиях рыночной экономики. Трансформацию экономической компетентности предлагается осуществлять на основе использования учебно-методического пособия, которое содержит тестовые задания по основам экономических знаний в разрезе разных отраслей экономики. Намечены пути дальнейших теоретических исследований и практического внедрения полученных результатов.

Ключевые слова: экономическая компетентность, руководители ПТУЗ, рыночные условия, учебно-методическое пособие, тестовые задания.

Palkevich Yulia

Improving the economic competence of heads of vocational training institutions

Summary. In the article the author proves the necessity of continuous improvement of the economic competence of principals of vocational schools in a market economy. Transformation of economic competence is proposed to use on the basis of educational and methodical manuals, which contains test tasks on the basics of economic knowledge in the context of the different sectors of the economy. The ways of further theoretical research and practical application of the results.

Key words: economic competence, the leaders of vocational schools, market conditions, a teaching manual, tests.

1. Adaptively upravlinnya: sutnist, characterization, monitoringovi System: Number. monografiya / G. Elnikova, O. Kasyanov, G. Polyakova etc. / By general redaktsieyu G. Elnikovoï. - Chernivtsi: Tehnodruk 2009. - 572 p.

2. Draganchuk L. On the economic nature of modern educational product / LS Draganchuk / / Economics of Education: Research magazine. - 2011. - № 6 (67) November-December. - S. 4-19.

3. Komarov V. Modern economics education / V. Komarov, N. Litvin / / Economics of Education: Research magazine. - 2011. - № 6 (67) November-December. - S. 90-98.

4. Komunikativna culture ektiv Navchalna `sub-processes vihovnogo PTNZ: methodically posibnik / [VS Bolgarina, VA Grigor `eva, I.L. Donchenko that in.] For Ed. V.I. Whistler. - K.: Institut profesiyno-tehnichnoï osviti NAPS of Ukraine, 2013. - 117 p.

5. Kulikova U. The integration of modern Russian higher education in /innovative economic system / YP Kulikova / / Economics of Education: Research magazine. - 2013. - № 1 (74) January-February. - S. 39-52.

6. Eg optimizatsii derzhavnoï politiki in sferi rozvitku labor potentsialu of Ukraine: analit add. / O. Kochemirovska. - K.: NISD, 2013. - 38.

7. Petrenko L. Teoretichni ASPECTS informatsiyno-analitichnoï diyalnosti kerivnikiv profesiyno-tehnichnih Navchalna zakladiv / L. Petrenko [Electron resource]. - Mode of access: [http:// lib.znate.ru/docs/index-22563.html? Page = 4](http://lib.znate.ru/docs/index-22563.html?Page=4).

8. Svistun V. The transformation of managerial competence of the vocational schools in the conditions of market economy / V Svistun // Scientific journal of the National pedagogical University named after M.P... Dragomanov. Series, no 5.

Education: realities and prospects. - Issue 39: collection of scientific works / Ed. CU Кільдерова. - К.: Izd-vo NPU named M.P.. Dragomanov. - 2013. - С. 182-187.

9. Siritov N. In-house professional standards as the basis for the functioning of the personnel management system of the enterprise / N. Сырятов // Management today. - 2002. - № 4. - С. 28-33.

10. Chernova T. Educational coaching in the development of professional competence of the head of vs / T.U. Chernov // Scientific journal of the National pedagogical University named after M.P.. Dragomanov. Series, no 5. Education: realities and prospects. - Issue 39: collection of scientific works / Ed. CU Кільдерова. - К.: Izd-vo NPU named M.P.. Dragomanov. - 2013. - С. 237 to 243.